

Amasya-Harşena Kalesi – Kazı Alanının Genel Görünüşü

göre inşa edilmiş dört farklı mimari tabakaya dair temeller tespit edilmiştir. Çalışılan A, B ve C açmalarında ortaya çıkan mekânların C Açması'nda ortaya çıkarılan ocak ve tandırın dışında depolama amaçlı kullanıldığını saptadığımız çok sayıdaki küp ve küp parçaları, söz konusu mekânın depo ve mutfak benzeri bir ihtiyacı karşıladığı işlevi konusunda bize somut veriler sunmaktadır. B Açması'nda ortaya çıkarılan taş zemin kuzey yöndeki çöken duvarlar bu alandaki mimari tabakayı tanımlamayı oldukça güçleştirmektedir. A Açması'nda ise sınırları düzgün bir şekilde ortaya çıkarılan mekânların ikamet amaçlı kullanıldığı düşünülebilir. Kazı alanından çıkartılan küçük buluntular arasında, çok sayıda Osmanlı Dönemi'ne ve Osmanlı öncesine işaret eden farklı tekniklere dair sırlı ve sırsız keramik örnekleri; farklı malzeme ve teknikteki süs eşyaları, kemer tokaları, yüzükler, cam bilezik parçaları dışında çok sayıda lüle parçaları bulunmaktadır.

Amasya Kalesi'nde İstanbul Üniversitesi tarafından gerçekleştirdiğimiz kazı, uzun yıllar yapmayı düşündüğümüz çalışmalarımızın başlangıcı olmuştur. 2009

Amasya-Harşena Kalesi – Erken Osmanlı Dönemi Mimari Alçı Dekorasyon Parçası

çalışmalarında ortaya çıkan buluntular ışığındaki ilk sonuçlar, gelecekte Amasya tarihine ışık tutacak yeni bulgulara ulaşılması açısından son derece önem taşımaktadır.

E.Emine Naza-Dönmez

Aşıklı Höyük Kazı Çalışmaları – 2009 (1989-2009 Bir Neolitik Yerleşmede 20 yıl)

Tarihleme ve kalibrasyon tekniklerinin gelişmesine paralel olarak kazı alanlarından alınan örnekler her geçen gün bizleri mutlak sonuçlara daha fazla yaklaştırıyor. Tarihleme sırasında gerçek tarihe +/- 20 yıl yaklaşmak oldukça başarılı sayılmaktadır. Buna karşın 20 yıl insan hayatında hatırı sayılır bir zaman dilimidir. Bu yaz kazılar Aşıklı Höyük üzerine çalışan, düşünen ve takip edenler için 20. yılını doldurdu (<http://vimeo.com/6699384>).

1989-2000 yılları arasında yapılan kazılar Orta Anadolu bölgesindeki Neolitik toplulukların ilk yerleşiklerine dair bir çok veriyi ortaya koymuştu. Prof. Dr. Ufuk Esin ve İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı üyeleri ve öğrencileri ile yerli ve yabancı çok sayıda biliminsanının katılımıyla Aşıklı Höyük'ten elde edilen sonuçlar, Orta Anadolu Bölgesi'nde yerleşik yaşamın başlangıcının Çatalhöyük'ten 1000 yıl öncesine kadar gittiğini gösteriyordu. Avcı-toplayıcı karakteristiğinin daha baskın olduğu yerleşmede tarımın biliniyor olmasına karşın, pek fazla tercih edilmediği, hayvanların evcilleştirme sürecinde olduğu Aşıklı kazılarında elde edilen bir başka önemli sonuç olmuştur. Eski tabakalarının uyarlanmış tarihlerle MÖ 9. bin yılın ortalarına tarihlendiği höyük, gerek Orta Anadolu Bölgesi'nin Kapadokya kesimindeki bilinen en eski yerleşme, gerek bölgede, avcı toplayıcı yaşam

Aşıklı Höyük – Proje kapsamında, höyük yakınına, kazıda bulunan binaların aynı plan, yön ve boyutta yeniden inşa edilmiş kopyaları

biçiminden tarım ve hayvancılığa geçiş aşamasını yansıtan tek yerleşme olması, gerekse 1000 yıla yakın kesintisiz stratigrafisi ve Orta Anadolu'ya özgü yerleşme modeli ile yalnızca bölge için değil, tüm Güneybatı Asya Neolitik Dünyası içinde özel öneme sahip olduğu anlaşılmıştır.

Aşıklı topluluğunun Batı Kapadokya'da bir araya nasıl toplandıkları/nereden geldikleri, 'kendine özgün' yapısı, önceleri yapılan yorumların aksine, obsidiyen kaynaklarının kontrol edilmesinde belirgin rolü olmadığı gibi soru/sorunlar halen tartışılmakta ve üzerinde çalışılmakta olan konulardır.

1989'da kurtarma kazısı olarak başlayan projenin amacı Mamasun Barajı sularının tahribatı öncesinde bölgenin bilinen en eski yerleşmesi olan Aşıklı'yı derinlemesine anlamaktı. Bu nedenle höyükte kurtarma kazısı stratejisiyle çalışılmıştı. Höyük bütününe anlamaya yönelik bu anlayış yerleşmenin büyüklüğü ve yaklaşık 1000 yıllık kesintisiz tabakalanmasıyla bölgenin ilk sakinlerinin gündelik yaşam, besin ekonomisi, sosyal organizasyon, inanç dünyası ve üretim faaliyetlerine dair bir çok veriyi ortaya koymuştur. Sonraki yıllarda yerleşmenin su altında kalmayacağı anlaşılmış, korunması oldukça zor olan kerpiç duvarlar, Orta Anadolu Bölgesi'nin ağır iklimsel koşulları altında erimeye başlamıştır. Bu nedenle 2006 yılında Prof. Dr. Mihriban Özbaşaran'ın başkanlığında başlayan yeni dönem kazılarında öncelikli amacımız, yeniden canlandırma, koruma ve sergilemeye yönelik çalışmalara ağırlık vermek olmuştur. Üretilen arkeolojik bilginin paylaşılmasına dair öngörülerimiz, yerel halk ve ziyaretçilerin bu üretim sürecinin bir parçası olabileceği geçen iki yıl içerisinde Aşıklı'ya olan yerel ilgi ve gelen ziyaretçi sayısında görülen belirgin artışla desteklenmektedir.

İki yıl önce başladığımız höyüğün yanı başına höyükte kazılarla ortaya çıkarılmış bir mahallenin yeniden inşa çalışması tamamlanmıştır. Deneysel arkeoloji ve geleneksel yöntemlerle biçim ve büyüklüklerine sadık kalınarak inşa edilen evlerin içi kazılarda bulunan eşyaların kopyalarıyla düzenlendi. Evlerin damında yürüyebileceğiniz, merdivenle içlerine inebileceğiniz, evlerin içerisindeki yaşamı ve ambiyansı hayal edebileceğiniz bir ortam oluşturmaya çalıştık. Ziyaretçiler, böylelikle kazılarda ancak bir metre yükseklikte bulunmuş duvarlarıyla anlamaya çalıştıkları evleri daha iyi anlamakta, prehistorik insanlarla kendi yaşamları arasındaki benzerlik ve farkları gözlemleyebilmektedir. Bir evi kazı tarihçesini anlatan resim ve yazılar için, bir başka evi ise video odası olarak düzenledik. Böylece gelenler, yerleşmeye ve Neolitik Dönem'e ilişkin ilgilendikleri ölçüde bilgi sahibi olabilmektedir (www.asiklihoeyuk.org). Bu çalışmanın bir başka kazanımı yeniden inşa edilen evlerdeki yapım, kullanım ve doğal koşullardan etkilenme süreçlerinin gözlemlenmesidir. Aşıklı insanları evlerini kaç günde inşa ediyordu, topraklarını nereden alıyorlardı, bir evin yapılması için ne kadar toprak, su ve ağaca ihtiyaçları vardı, yangınlar, kış aylarının sert iklim koşulları evleri nasıl etkiliyordu gibi kazı alanlarında çözümlenmesi zor olan sorular bu canlandırma projesi ile sadece Aşıklı için değil, benzeri araştırmalar açısından da önemli veriler sağladı.

Aynı amaçlar doğrultusundaki bir diğer çalışma ise, höyüğün bir bölümünün bir korugan yapısı ile örtülmesi ve uluslararası standartlarda saha yönetim planının oluşturulmasıydı. Atölye Mimarlık ile ekibimizin birlikte yürüttüğü bu proje büyük ölçüde tamamlanmış, ilk aşama için kurul onayı alınmıştır.

Obsidiyen aletler Aşıklı insanının gündelik hayatının önemli bir parçasıdır, oldukça önemlidir. Bu nedenle kullanım izi analizleri konusundaki uzman Laurence Astruc (CNRS-Fransa ve IFEA-Istanbul) başkanlığında, Anabilim Dalı'mızdan Çiler Algül, Semra Balcı, Nurcan Kayacan ile öğrencilerimizin katılımı ile Temmuz ayında "tarihöncesinde hasat" adıyla bir proje yürütülmüştür. J. Pelegrin (CNRS, Paris X University), tarafından yeniden yapılan çakmaktaşı ve obsidiyen aletler (kopyalar) ve C. Bontemps (Centre de Recherche Archéologique de la Vallée de l'Ain, INRAP) tarafından yapılmış olan saplar, tarihöncesi yöntemlerle hasatta kullanılmıştır. Hasat, deri, marangozluk vb. işler için kullanılan farklı alet tiplerinin yeniden yapılmasının en önemli kazanımı, İstanbul Üniversitesi Prehistorya Anabilim Dalı laboratuvarı için bir referans koleksiyonu oluşturulmuş olmasıdır. Deneysel aletlerden bu konuda çalışmak isteyenler diledikleri gibi yararlanabilecektir.

2009 sezonunda ayrıca Arizona Üniversitesi'nden Susan Mentzer'in yürüttüğü mikroskopik ve mikrokimyasal çalışmaların ilk sonuçları alınmıştır. Gerek Aşıklı Höyük kerpiçlerinin ve harcın kompozisyonunun anlaşılması, gerekse yerleşmenin tüm evreleri boyunca kullanılan kerpiç, harç ve taban yapımı veri tabanının oluşturulmasına yönelik çalışmalara yeni örneklemelerle devam edilmiştir.

Söz konusu çalışmalara paralel olarak 1989-2003 yıllarını kapsayan eski kazılara ait verilerin o yıllarda mevcut olmayan bilişsel ve teknolojik olanaklarla yeniden değerlendirilmesi ve yayına yönelik bir dizi çalışma büyük ölçüde tamamlanmıştır. Araştırma sorunsalı çerçevesinde 2010 yılında başlanacak yeni dönem kazıları için yeni ve değişen arkeoloji anlayışına uygun bir ekip oluşturulmuştur. Erken tabakalara dair ilk dönem kazılarından elde ettiğimiz sınırlı bilgiler, Aşıklı'nın Anadolu kültür tarihini değiştirecek verilere sahip olduğunu göstermektedir. Besin ve hammadde kaynaklarının zengin olduğu, iklimsel olarak yaşamaya ve besin üretimine elverişli bu bölgede yerleşik yaşamın ortaya çıkış sürecini anlamak Aşıklı'da başlayacak yeni dönem kazılarıyla mümkün olacaktır.

Güneş Duru

Assos Kazı ve Restorasyon Çalışmaları – 2009

2009 yılı kazı programı çerçevesinde Athena Tapınağı'nın restorasyonu, Kuzey Stoa, Batı Nekropolisi, Ayazma Kilisesi, Konut Bölgesi ve Surlarda çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Assos kazı çalışmaları Kültür ve Turizm Bakanlığı, Amerikan Arkeoloji Enstitüsü ve Efes Pilsen tarafından desteklenmiştir.

Athena Tapınağı:

Assos kentinin en özgün yapıtı olan Athena Tapınağı'nda restorasyon çalışmaları kapsamında; stylobat ve sütunlardaki betondan yapılmış parçaların sökülerek yerlerine özgün malzemedan hazırlanan blokların konması konusunda çalışmalar yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda stylobat üzerindeki beton parçaların büyük bir bölümü kaldırılmıştır. Tapınağın kuzey yönünde 1950'li yıllarda bir yel değirmeninin yapımında kullanılmış olan bloklar özgün yerlerine konmuştur. Söz konusu parçalar ikinci kullanımları sırasında küçültülerek orta eksenlerine kanallar açılmıştır. Eksik stylobat bloklar yerel ve özgün taş türü olan andezitten hazırlanmaya başlamıştır. Güneydeki ilk sütunun altına hazırlanan bloklardan ikisi yerleştirilmiştir. Hazırlanan diğer parçalar önümüzdeki yıl yerlerine konulacaktır. Tamburların

Assos – Batı Nekropolisi

yerlerine konulmasının ardından yivler açılmıştır. Bu çalışmalarda yöredeki taş ustaları görev almışlardır. İlk sütunda elde edilen sonuçlar tarafımızdan başarılı bulunmuştur. 2009 yılında tapınağın restorasyonu konusunda önemli tecrübeler kazanılmıştır.

Assos'u ziyaret edenlerin ilk uğrak noktası akropolisidir. Akropolisin hemen girişinde ziyaretçileri yana yana iki büyük sarnıç karşılamaktadır. Bizans Çağı'nda inşa edilen sarnıçların tonoz ve ön kemerlerin yıkılması nedeni ile bu bölümler demir parmaklıklarla kapatılmıştır. Kalıntıların daha fazla tahrip olmasını önlemek ve kötü görünümü ortadan kaldırmak amacı ile sarnıçların onarımları yapılmıştır. Ziyaretçilerin tapınağı daha iyi anlamalarına imkân tanımak amacı ile Athena Tapınağı'nın kilden bir maketi hazırlanarak akropolise konulmuştur.

Kuzey Stoa:

Agoranın kuzeyinde yer alan yapının batı ucundaki mekânda 2007 yılından beri çalışmalar yürütülmektedir. Kazılar sonrasında stoanın en alt tabakasında büyük ve kaba taşlarla yapılan dolgunun üzerinde çakıl ve toprakla oluşturulmuş ikinci bir zemin tespit edilmiştir. En alt tabakalarda Roma Dönemi öncesine ait hiçbir bulguya rastlanmamıştır. Yapının ortasında birinci sütunun yakınındaki açmada sütun kaidelerinin altındaki bir seviyede büyük ve düzgün işlenmiş taşlardan yapılmış bir zemin tespit edilmiştir. Taş blokların hemen altında Klasik Çağ'a tarihlenen Assos sikkesi ele geçmiştir. Aynı katman içinde bütün yönleri çok kaba işlenen, alt kısmı dörtgen üst kısmı ise silindirik biçimli taştan sütunlar ortaya çıkmıştır. Bu bulgular stoanın boyutları ve inşa safhalarının yeniden gözden geçirilmesini zorunlu kılmaktadır. Büyük bir olasılıkla stoanın genişliği Klasik Çağ'da mekân ortasındaki sütun sırasına kadardı. Stoanın Hellenistik Çağ'da belki de Erken İmparatorluk Dönemi'nde büyütüldüğü düşünülmektedir. Bu görüşümüzün doğruluğu